

Gavebrev

Jens Verner Præstgaard

Middelalderen var en urolig tid. Dagligdagen kunne rumme mange farer. Sygdom og krige var hærgende realiteter, der med mellemrum hjemsøgte tidens mennesker. Det hinsidige bekymrede også. Kalkmalerierne i kirkerne viser menneskenes angst for djævelen og alt hans værk, for straffen fortabelsen og for skærsilden. Bøn, forbøn, gudstjenester, bod og gode gaver var frelsens vej.

Den, der havde noget at give af, skænkede rige gaver til kirken, der så skulle holde messe og bede for giveren og dennes familie.

På dronning Margrethe den Førstes tid, i 1389 ejedes Koustrup i Sønderhå af Chr. Munk. Han ville gerne bidrage til at sikre sig og sine i det hinsidige og udstedte et gavebrev til Sønderhå Kirke. Dette gavebrev er det ældste aktstykke i pergamentsamlingen på Landsarkivet for Nørrejylland.

Gavebrevet er, som det ses, meget velbevaret. Det er på forsiden forsynet med en latinsk tekst og på bagsiden i en midterkolonne en forklaring på indholdet og på begge sider deraf en blomstrende, men ikke særlig korrekt oversættelse af den latinske tekst.

Den latinske tekst lyder således:

Omnibus presens scriptum cernentibus Christernus Mwnk in domino salutem sempiternam Noverint vninersi tam presentes quam futuri. Me Curiam meam østergaar dictam in synddhaa sitam in qua nicholaus galn quondam residebat cum sex pond terrarum byglaand dicta et tantum in haverland pratis duodecim plaustrata conferentibus quatuor pond annone in holdkoorn et vno iumento ad mensam Sacerdotis ibidem totaliter condonasse. tali conditione quod quicumque Sacerdos in eadem curia remanebit vnam missam in remedium animarum me et vxoris mee ac parentum nostrorum qualibet ebdomoda perpetuo celebrabit prout in vltimo iudicio coram summo indice voluerit respondere: insuper obligo me vel meos heredes plebano in eadem parochia antedictam curiam leberare et coram omnibus appropriare. In cuius rei testimonium sigillum meum vna cum sigillis domini nicholai prepositi in thywd magni maltæson et nicholai mygh presentibus est appensum Datum anno domini MCCCIX nono feria sexta post festum beati andree apostoli.

I ny oversættelse:

Kristen Munk sender evig hilsen i Herren til alle, der ser foreliggende skrivelse.

Alle såvel nulevende som kommende skal vide, at jeg uden forbehold har givet min gård kaldet Østergaard, som ligger i Sønderhå, og hvor Niels Galn tidligere boede, samt seks pund bygland, nogle enge havrelænd, der giver tolv vognlæs, fire pund holdkorn og et arbejdsdyr til præstens bord der på den betingelse, at enhver præst, der bor på denne gård, hver uge til evig tid skal fejre messe til frelse for min og min hustrus og vore forældres sjæle, således at han ved den yderste dom skal svare derfor foran den højeste dommer.

Desuden forpligtede jeg mig selv og mine arvinger til at sikre omtalte gård for sognepræsten i samme sogn og friholde den for alle andres krav.

Til vidnesbyrd herpå er mit segl vedhængt tilligemed nærværende segl af herr Niels, provst i Thy, Mogens søn af Malte og Niels Myg.

Skrevet i det Herrens år 1389 fredag efter festen for Skt. Anders Apostel.

120 år senere i 1509 forsøgte den sidste af slægten Munk, der ejede Koustrup, Jep Munk at få Østergaard tilbage under Koustrup. Hans tillid til den katolske kirke var måske mindre end forfaderens. Det var, mens Christian den Anden var konge, og den katolske kirkes anseelse var for hastigt nedadgående. Måske var det af økonomiske grunde, han i 1509 søgte at få Østergaard tilbage under godset Koustrup. Han afstod i 1515 Koustrup til Kirsten Høgh fra Tandrup.

Han var oppe mod landets største jordbesiddere, den katolske kirke, og den havde ikke i sinde at afstå sin ejendom Østergaard. Den indkaldte til tingsvidne, hvorfra følgende foreligger:

Wii effterscreffne Hermandh dytmerssen til norrehaa Niels ieiþssen Capellan til yrop som præster ære Michil ienssen i ælsteth: lass nielssen i snetsteth mattis bertilssen id (ibidem) Jep offuerskære i gydervpp og per perssen Giøre vitherligt alle meth dtgette vort opne breff at aar effter gutz byrdh Mdnono Søndag infra octavam ascensionis domini Ffore oss oc mange flere danementh i søndherhaa kirckæ Vor skiket hetherligæ mandh her michil christiernssen sogneprest til sønderhaa hwilken som loglige eskt beddis oc fick iet fult vwildige sognevitneaf xxiiii trofaste gamble danemendh som vore Jes nielssen i østergordh i Jæsdvpp mattis christensen ibidem nis nielsen id. anders bangh Jost seurenssen id. per perssen id. anders perssen id: Jes iensen id: Jep offuerskære i gydcropp: lass cristensen i haagordh cristiern skyttæ i sønderhaa: per smedh id. per ienssen id. nis knutsen id. per leegh id: mattis ienssen i hørsteth nis boleffsen id. las voghenssen nis nyssen id. pally morthenssen i ordvpp nis gerloffsen cristen cristensen id. las suendssen i snetsteth oc mattis bertilsen id. Michil ienssen i æls teth oc mattis nielsen id. Hwickæ fforne trofasth gamblæ dandemendh

iendirektelige vutne oc sagdæ påå therris gode tro OC
sanningh at them alle fultwitherligt ær i sandhieth at aldrig
nogen aff them i halfftridiessynetyffue aar oc mere Saa
lengy som nogen aff them kan nw lengst myndis Eller
haffuer hørt elelr spordh aff therris foreldræ kan lengher
myndis Endh the ii gordæ i Jæsdryp som christen ienssen
oc iens laurissen nw vdi boor meth alle therris rette
tilligelsæ Item i gordæ i sønderhaa som cristen bæntssen
lass aggissen oc iens thomessen nw vdi boor meth alle
thernis rettæ tilligelsæ Haffuer waret oc ær frith gotz til
sønderhaa prestebordh Oc aldrig nogen andræ haffuer
bewaret seg meth forne gordæ oc gotz (vdi oc vtaff at
sætte: therris skyldh: smaaskat Aarbeyt eller nogen andræ
opbørsel i nogen modæ aff them opatbære til thennæ dag)
Vndertaget vii tønnder korn som aarligæ skal redeligæ ydis
oc føres til forne sønderhaakirkæ At the danemendh saa
vutne for oss oc saa ær i sandhiet Thet witne wii meth
wore Indsegler hengendis nethen fore thettæ breff Datum
anno die et loco vt supra:

In precencia Jacobi mwnc de kopstrvp quod protestor
cum eisdem.

v = u, vdi = ud, th = d, thette = dette.

Stednavnene findes endnu og er genkendelige.

Jacobi Munk er den latinis erede form for Jep Munk var
til stede ved tingsvidnet. Han tabte sagen og fik ikke
Østergaard tilbage.

Gavebrevet blev kopieret, og kopien forsynet med
følgende efterskrift:

At dette er Een rigtig copie af dette Christen Munchis
Gafve-Brefv paa Østergaard nu kaldet Synderhaae
Præstgaard. Anno 1698

d. 20. Martii

Mourits Andersen

Northusan

mpp.

Mourits Andersen Northusan var sognepræst i
Sønderhå fra 1695 til 1715.

Man har muligvis i 1698 ønsket endnu en gang af få
fastslået ejerforholdet.

Holdkorn svarer til et års udsæd.

I 1300-tallet hærgedes landet af Den sorte Død, der
medførte mangel på arbejdskraft, der indtraf en
klimaforværring og landbrugskrise, der medførte, at
landgildet faldt fra $\frac{1}{2}$ avl til $\frac{1}{6}$ af avlen og ofte blev et fast
beløb.

KILDER:

Pergamæntsamlingen på Landsarkivet for Nørrejylland.

Nye kirkehistoriske skrifter anden række.

Trap: Danmark IV. Thisted Amt. Side 619.

Lektor Henrik Bolt-Jørgensen har beredvilligt nyoversat
gavebrevet assisteret af filologerne Gorm Tortzen og
Jørgen Raasted, der har særligt kendskab til
middelalderlige båndskrifter. Jeg er alle tre en stor tak
skyldig.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1991, side 99-
103).